

Nr 142.

Av herr **Lindhagen**, angående förslag om tillägg till grundlagarne i syfte att åstadkomma verklig folkstyrelse.

Det börjar i tiden röra sig vissa förnimmelser, att en god författning måste vara icke blott en form utan även ett själsligt innehåll. Den gamla demokratin har gått upp i ett sökande efter former, vilka också äro mycket betydelsefulla. Men sedan stannar den merendels vid verket och föreställer sig detta vara ganska gott.

Den röda tråden i alla dessa former har varit den allmänna och lika rösträtten i stort och smått. Redan namnet är ett uttryck för villfarelse. Den allmänna rösträtten är nämligen ingenting annat än en mager valrätt, utövad för övrigt oftast på kommando skulle man nästan kunna säga. Någon omröstning i sakfrågor innefattar den icke, åtminstone icke omedelbart. Demokrati eller folkstyrelse når med detta system icke särdeles långt. Formerna, den ena ovanpå den andra, insnärja livet. När man sedan funnit, att majoriteternas makt arta sig till envælde för deras funktionärer, har i gamla såväl som nya tider ett nytt system, byggt även det på former, trott sig finna räddningen i stället i minoritetsstyrelse. Då detta icke kan vinna stöd i valrättssystemet, har man ej funnit annan utväg än handgripligt våld till grundval för även detta slag av formaldemokrati.

Då på detta sätt den ena villan ej kan undgå att bli lika stor eller värre än den andra har uppmärksamheten åtminstone på många håll nu som tillförne börjat riktas på nödvändigheten att göra innehåll till det väsentliga. Detta innehåll är människorna själva sådana de äro såsom människor. Bland dessa företeelser kan även räknas en av 143 svenska medborgare från vitt skilda yrkesklasser undertecknad uppfordran av följande lydelse:

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 3 saml. 60 häft. (Nr 142.)

Humanistiskt manifest.

Riktlinjer för en humanistisk rörelse — en ny politik, byggd på gamla sanningar.

Utgångspunkter.

Världshistorien är en berättelse om strider mellan lärorna med förbiseende av sanningarna. Lärorna bygga företrädesvis på endera av tingens två sidor och splittra. Sanningarna söka sammansmälta de andliga och materiella verkligheterna och samla.

Hittills ha teorierna och deras praktik huvudsakligen rört sig i pendelsvängningar mellan oförsonade motsatser, såsom idealism och materialism, rationalism och empirism, allt uttryck för solen och jorden i människans natur. Den idealistiska läran såsom ensam världsförbättrare tar icke tillräcklig hänsyn till den materiella verkligheten och slutar i dimmiga chimärer utan varaktig återverkan på livet, såpbubblor, som glänsa ett ögonblick i solen och försvinna. Den materialistiska läran såsom ensam världsförbättrare beaktar icke tillräckligt den andliga verkligheten och resulterar väsentligen i omflyttningar av maktförhållanden, vilka icke förbättra mänskligheten. Den goda viljan därtill dränkes till sist i blodpölar och blir på det sättet till intet.

Måhända skall Europa nu icke undgå att fullfölja sin ensidigt materialistiska lära och fullkomna sig ytterligare i hunger- och blodsoffer. Det kommer därefter en tid, då mänskligheten trängtar till räddning genom en upplösning av dessa motsatsförhållanden och en innerlig samhörighet mellan de två skilda sidorna i människans natur och i hennes verk. Att redan i dag förbereda denna samlande rörelse är en hög uppgift för alla människor.

Andligen äro vi alla bland olika samhällsgrupper, trots individuella gradationer, till intellekt och karaktär samma slags folk. De andliga verkligheterna förena oss. Begreppen »alla» inom en nation och »mänskligheten», mellanfolkligt sett, måste därför bli sociala, politiska begrepp. Materiellt äro vi också till behoven samma slags folk. Om de mänskliga strävandenas yttersta mål i och för sig råder knappast någon strid. Detta är grundläggande utgångspunkter.

Det som alltid kommer att särpräglja människorna är den naturliga självbevarelsedriften och skillnad i anlag. Det som söndrar människorna är den primitiva självisheten. Det som skärper motsatserna till det yttersta är den oförtjänta skillnaden i fördelningen av materiella värden och bildningstillfällen, möjliggjord genom samhällsordningens skydd för planlös produktion och konsumtion av materiella och andliga värden. Detta reser klass emot klass.

Program.

Utplånandet av dessa nedbrytande missförhållanden kan endast ske genom ekonomiska omdaningar och själarnes kultivering på samma gång — med stöd tillika av en realdemokratisk författning, d. v. s. en ordning, som bygger på sannelagets demokrati och icke blott formernas.

Därvid måste följande ekonomiska, andliga och politiska riktlinjer vara vägledande:

1) *Ekonomiska riktlinjer.*

Jorden och dess rikedomar tillhöra alla, den brukas endast för sina förnuf-tiga ändamål och fridlyses från de strider, för vilka den nu är den främsta tummelplatsen.

Ett tryggt hem i gemenskap med naturen är varje människas oförytterliga behov och rättighet.

Produktion, varuutbyte och samfärdsel tillföra konsumtionen efter dess be-hov de bästa varor till minsta tillverkningskostnad. Spelet om oförtjänta vinster omöjliggöres. Slaveriet under kapitalet avlyftes och i stället kommer arbetet för egen och allas räkning. Kreditväsendet bör vara till för att hjälpa medborgarna och icke för att förtjäna på dem.

Individen får sitt och samhället sitt.

Den nuvarande ekonomiska desorganisationen bör med andra ord upphöra att vara en länk i den högsta samhällsordningen.

2) *Andliga riktlinjer.*

Ingen samhällskultur kan resas annat än på individernas kultur. Ingen in-dividuell kultur kan byggas annat än på andliga och materiella faktorer i förening. Ingen andlig frigörelse nås med endast teknisk bildning, utan därtill fordras även själens odling.

Alla ha därför rätt till en fullgod uppfostran och en likvärdig teoretisk-teknisk undervisning. Medborgarnes karaktärsdanning måste bli en grundläggande samhällsangelägenhet och allt omhuldas, som kan främja personlighetens inre ut-veckling såväl som kroppslig hälsa. Dock är det till sist självverksamheten, som är betydelsefullast, arbetet som adlar mannen.

De andliga kartellerna uppstå på enahanda sätt och följa samma lagar som de ekonomiska trusterna. De resa makställningar åt sig på våra själar, och där-för böra tillfällena därtill förekommas. Den andliga kapitalismen är en fruktans-värd verklighet likaväl som den ekonomiska och den uppbäres dessutom av alla politiska partier.

Den nuvarande andliga desorganisationen bör med andra ord upphöra att vara en länk i den högsta samhällsordningen.

3) *Politiska riktlinjer.*

Respekten för människans liv måste vara ett axiom, dödsstraffets avskaffande en kulturnödvändighet, människornas avvapning en livsfråga, varje »makt utan ädelmod och mildhet något, som vi ej böra fördraga att se».

Vördnad för andras samveten, hänsyn för andras förutsättningar — miljön, strävan att tyda andras handlingar till det bästa, ridderlighet i tanke- och um-gångessättet, skydd för det svaga och förbisedda, för minoritetssiffrorna mot majoritetstalen, saken före personer och partier, realdemokrati före formaldemo-kрати.

Ingen individ, inget kotteri, ingen klass, ingen nation har någon kompetens eller befogenhet att självtaget härska över en annan. Herraväldet över sig själv, känslan av egna förpliktelser är den enda regim, som leder till verklig demokrati.

Alla böra beredas tillfälle att göra gällande sin goda förmåga, och ingen tillåtas en maktutövning, varigenom man ruinerar både sin egen och andras förmåga.

Målet är att bli en enda broderlig mänsklighet utan klasskillnader.

Den nuvarande desorganisationen i författningen bör med andra ord upphöra att vara en länk i den högsta samhällsordningen.

Taktik.

Vägen till friheten ligger i det meniga folkets, medborgarnes, massornas, egen personliga frigörelse från trældom under lärorna och partierna. Partierna äro en spegelbild av det nuvarande systemet. De företräda en eller få sidor av verkligheten och livet. De bygga på läror, sällan på sanningar. Ett sådant ensidigt partitagande uppammar självtilträcklighet, förkväver självansvaret, censurerar befruktande meningar och alstrar sterilitet. Detta allt befodrar uppkomsten av å ena sidan en okritiskt troende, ledd massa och å andra sidan ett nytt övervälde, än ärligt fanatiskt, än oärligt demagogiskt och än resignerat konservativt. Överallt vid skiljevägarna möta oss auktoritetskrävande vägvisare till lärornas och partiernas fällor. Dylik ensidig och otillräcklig undervisning betyder allt för ofta uppfordran till underkastelse under något, som det endast är ett fåtal förbehållet att kunna förstå.

Människorna måste dock någon gång få tillstånd att gå till sig själva och skapa sin egen lättfattliga filosofi. Där skola de upptäcka en värld av hårda erfarenheter och mitt ibland dem ett eget outsläckt rättsmedvetande, en enhet i mångfalden. Vi måste alla bli människor. Det ekonomiska vanstyret nedbryter kroppsligen. Det materialistiska enväldet i dogmerna och den gamla partipolitiken ruinerar sjäsligen. Folket — det vill säga vi alla — bör tillåtas att bli upplyst och suveränt, beredas möjligheter att kunna börja med sig självt och behärska sig självt. Det måste, sålunda rustat, såsom individer och genom sina organisationer träda fram och omedelbart inverka på utvecklingen i världen.

Den ovan antydda idé- och realpolitiken vill praktiska resultat i stort och smått. Vagarna måste vara många, de kunna än gå fram breda och utstakade, än tagas tusenden efter lägenheterna, dock alltid med utsikt mot målen och kännning med ovan betonaade grundsatser för taktiken. Dessa vägledningarna få således icke, såsom i partipolitiken, vara krav, som vi lägga på andra, utan måste bli rättesnören, som vi trots den mänskliga naturens brister försöka småningom tillämpa på oss själva i vår egen politik.

Saken själv och den anda, i vilken den verkar, äro drivande, befruktande krafter som intet annat. Sakligt arbete, upplysning och hänförelse äro taktik, mera nyskapande än agitation, vädjan till primitiva instinkter och desperation.

Genom att sålunda gå fram mot bestämda, begripliga mänskliga mål i stället för oklara utsikter, genom att fritt söka kännning med sanningar i stället för att träla under läror, genom att bygga på mångsidig sakpolitik i stället för ensidig partipolitik, genom att söka samla människorna med välvilja i stället för att driva dem bort ifrån varandra med ovilja, — genom att kanske rent av skatta något mera åt kärlek och något mindre åt hat, bör även över det sam-

hällseliga arbetet kunna komma en anda, mäktig att samla den allmänna opinionen om höga mål.

I den mån människor kunna fritt enas om ett sådant åskådningssätt höjes det politiska och sociala livet från ett ruinerande partigräl med våldet som yttersta argument till en kulturrörelse, som blir produktiv och i tillfälle att utträtta något av bestående värde. En ny anda ensam kan åstadkomma vad måttfulla lagar väl kunna befrämja men aldrig skapa.

*

Humanismen i sin ovan angivna vida betydelse är icke något fristående. Den vill växa fram ur det närvarande sådant detta framgått ur de två senaste huvudströmningarna, liberalismen och socialismen. Dess program, såsom det numera uttryckligen avfattats även i de svenska socialistiska partiernas författningar, är att avskaffa fattigdomen, bereda ekonomisk och andlig frihet för alla och jämna vägarna för alla till bröd, frihet och självansvar.

Det gäller emellertid, i all synnerhet i dessa brytningstider, att föra detta program ut i livet, att vidga begreppet fattigdom till att omfatta icke blott den materiella utan även den andliga nöden. Även den så kallade statsmakten, som dock så väsentligt ingriper i våra öden, bör väl någon gång förnimma, att dess uppgift även kräver direkt omvårdnad om livets högsta värden.

Man plägar säga att de andliga verkligheternas framförande på detta sätt såsom en politisk faktor vid sidan av de materiella är den ensammes väg. Nu bör den emellertid omsider i alla länder bli mångas och med tiden de mångas. Detta måste för övrigt ske någon gång, därför att naturens ordning fordrar det, därför att detta är livets mening.

I enlighet väsentligen med dessa riktlinjer, rätt förstådda och ej partipolitiskt misstydda, inbjuda vi härmed likasinnade, oavsett samhörighet med det ena eller andra av de nuvarande partierna:

att deltaga i en rörelse bland alla människor med följande oåterkalleliga och ständigt vägledande mål:

att genom ekonomiska omdaningar och själarnas kultivering på samma gång — med stöd tillika av en realdemokratisk samhällsordning — förvandla alla människor till en enda broderlig mänsklighet utan klasskillnader.

I januari 1919.

Per Ahlberg
Komminister, Svärdsjö.
Lars Alvin
Jordbrukare, Riksdagsman
Elvdalen.

Axel Andersson
Redaktör, Malmö.
Ernst Andersson
Förman, Stockholm.
Fredrik Askelund
Typograf, Stockholm.

Alex. Ahlgren
Glasarbetare, Stockholm,
A. V. Andersson
Skomakare, Stockholm.

Carl Andersson
Tapetserare, Kävlinge.
H. Andersson
Handelsidkarska, Stockholm.
C. M. Axelsson
Förest. för Arbetsförmedl.,
Enköping.

Eugène Albàn
Skriftställare, Borås.
Alfred Andersson
Möbelsnickare, Stockholm.

Erik Andersson
Skomakare, Stockholm.
Karl Andersson
Skomakare, Stockholm.
Carl Bäckström
Byggnadsarbetare, Svärdsjö.

Knut Bengtsson
Lagerbiträde, Stockholm.

Villanova Bergner
Fru, Östersund.

Ivan Bolin
Fil. Licentiat, Stockholm.

Axel Dahlberg
Civilingenjör, Stockholm.

L. Ekblom
Kamrer, Stockholm.

E. Th. Eriksson
Kommissionär, Krokom.

E. Fredrikson
Maskinarbetare, Stockholm.

Henning Halldor
Trädgårdsmästare, Stockholm.

S. Hj. Hansson
Tapetserare, Nyköping.

Mauritz Hellberg
Redaktör, Riksdagsman,
Karlstad.

Axel Henriksson
Telefonarbetare, Göteborg.

Maj G:son Hirdman
Fru, Västerås.

Axel Holmström
Bokförläggare, Stockholm.

Axel K. Höglund
Mekaniker, Stockholm.

Elin Johansson
Fru, Stockholm.

Albin Jansson
Typograf, Stockholm.

Hugo Jonsson
Bleckslagare, Stockholm.

Andreas Karlsson
Målare, Kungsgården.

Valfrid Karlsson
Glasarbetare, Stockholm.

Carl Landelius
Arbetarnes bildningsförbunds
ordf., Stockholm.

Birger Larsson
Lagerbiträde, Stockholm.

Lars Larsson
Hemmansägare, Trusta.

Torborg Berggren
Musiker, Roslags-Näsby.

J. Björling
Folkskollärare, Enskede.

Gustav Borg
Bageriarbetare, Stockholm.

Frans Oscar Dahlberg
Rörarbetare, Borås.

V. Ekström
Vaktmästare, Stockholm.

Figge Eriksson
Typograf, Stockholm.

Harald Fröding
Tjänsteman, Stockholm.

A. Hægerstolpe
Vaktmästare, Stockholm.

Erik Hedén
Fil. Licentiat, Stockholm.

Hjalmar Helling
Elektriker, Stockholm.

Gurli Hertzman-Eriksson
Författarinna, Råsunda.

Linus Højberg
Vaktmästare, Stockholm.

Nils Hultgren
Banktjänsteman, Stockholm.

G. V. Johannison
Tjänsteman, Stockholm.

Viktor Johansson
Jordbrukare, Svartsjö.

Nils Jansson
Skräddare, Kävlinge.

K. V. K. Jonsson
Borstbinderiföreståndare,
Älvsjö.

Axel Karlsson
Järnsvarvare, Stockholm.

B. Kjellmodin
Vaktmästare, Stockholm.

Selma Landelius
Fru, Stockholm.

Emil Larsson
Tjänsteman, Stockholm.

Ingvar Laurin
Fil. stud., Djursholm.

Sten Berglund
Folkskoll., Riksdagsman,
Forsed.

Sigrid Björling
Fru, Enskede.

Alma Breinholm-Åkerberg
Fru, f. d. Redaktör, Alingsås.

Ivar Dahlberg
Arbetare, Stockholm.

Anna-Lenah Elgström
Författarinna, Stockholm.

Henning Fixelius
Eldare, Stockholm.

Yngve Hagberg
Ingenjör, Sekr. i S. G. U.
Nynäshamn.

John Hanson
Domprost, Luleå.

Birgit Hedström
Fru, Östersund.

Bernhard Hellström
Målar-mästare, Eskilstuna.

G. G:son Hirdman
Ledare av arb. bildn.-förb.,
Västerås.

G. H:son Holmberg
Skriftställare, Stockholm.

N. H. O. Håkansson
Exp.-föreståndare, Stockholm.

Alfred Johnsson
Skräddare-mästare, Kävlinge.

C. Jakobsson
Målare, Stockholm.

Albin Jonsson
Målare, Stockholm.

K. Sigfr. Jönson
Kamrer, Stockholm.

Karl Karlsson
Jordbrukare, Svartsjö.

D. G. Lagergren
Kassör, Stockholm.

Anders Larsson Kilian
Småbrukare, Dvårsätt.

K. A. Larsson
Telefonreparatör, Stockholm.

G. A. Lind
Trädgårdsmästare, Svartsjö.

<i>Carl Lindahl</i> Exp. bitr., Stockholm.	<i>C. Lindskoug</i> Murare, Stockholm.	<i>Carl Lindhagen</i> Borgmästare, Stockholm.
<i>N. J. Lindhagen</i> Lärare, Kiruna.	<i>G. L. Lindström</i> Timmerman, Stockholm.	<i>Ivar Lundberg</i> Skogsarbetare, Edeby.
<i>Johan Lundberg</i> Fil. lic., Falun.	<i>Otto Lundberg</i> Vaktmästare, Stockholm.	<i>Oscar Lundborg</i> Folkskollärare, Stockholm.
<i>J. Lindeberg</i> Sparbankskamrer, Härnösand.	<i>Ernst J. Lundquist</i> Journalist, Falun.	<i>Ernfrid Malmgren</i> Stenograf, Stockholm.
<i>Elsa Malmquist</i> Fru, Huddinge.	<i>J. Malmquist</i> Professor, Huddinge.	<i>Oscar Malmström</i> Härdare, Eskilstuna.
<i>Gunnar Mattson</i> Handlande, Kallinge, Blekinge.	<i>Nils Molin</i> Typograf, Stockholm.	<i>Bror Nilsson</i> Förman, Stockholm.
<i>Carl Nilsson</i> Arrendator, Svärdsjö.	<i>Sven Nilsson</i> Arbetare, Stockholm.	<i>Hilda Norberg</i> Fröken, Stockholm.
<i>Gustav Nyström</i> Arbetare, Stockholm.	<i>Ivan Oljelund</i> Redaktör, Stockholm.	<i>Stefan Oljelund</i> Montör, Stockholm.
<i>Nanny Palmkvist</i> Folkskollärarinna, Hälsing- borg.	<i>Fritz Pehrson</i> Mekaniker, Stockholm.	<i>Emilia Rathou</i> Redaktör, Äppelviken.
<i>Edward Rosenber</i> Fil. kand., Journalist, Sthlm.	<i>Gustaf H. Ruckman</i> Sånglärare, Stockholm.	<i>Linda Öberg-Ruckman</i> Lärarinna, Stockholm.
<i>Carlo Sandberg</i> Kammarsskrivare, Stockholm.	<i>Svea Sandberg</i> Lärarinna, Västerås.	<i>Maria Sandström</i> V. ordf. i Vita Bandet, Stockholm.
<i>Märta Sandén</i> Sångerska, Stockholm.	<i>J. L. Saxon</i> Redaktör, Stockholm.	<i>Konstantin Scheike</i> Korrespondent, Stockholm.
<i>S. Setterblad</i> , Vapenarbetare, Jönköping.	<i>Anders Sjöstedt</i> Förtroendeman, Stockholm.	<i>Cornelius Sjövall</i> Läroverksadj., Stockholm.
<i>Frithiof Skarin</i> Exp.-arbetare, Stockholm.	<i>Frida Stéenhoff</i> Författarinna, Stockholm.	<i>Sigurd Stigell</i> Typograf, Stockholm.
<i>Axel Svensson</i> Redaktör, Hälsingborg.	<i>Per Sundberg</i> Folkskollärare, Stockholm.	<i>J. A. Sundwall</i> Bageriarbetare, Stockholm.
<i>Symonds-Ohlin</i> Fröken, Stockholm.	<i>Karin Tirén</i> Musiker, Stockholm.	<i>J. Törnfeldt</i> Redaktör, Stockholm.
<i>G. S. Wahlberg</i> Filare, Stockholm.	<i>Sven Valerius</i> Civilingenjör, Stockholm.	<i>Sven Valerius</i> Skollärare, Stockholm.
<i>Nils Wessel</i> Redaktör, Stockholm.	<i>Ernst Westerberg</i> Författare, Stockholm.	<i>Helgo Wiberg</i> Postexpeditör, Stockholm.
<i>Albert Wickman</i> f. d. Pastor, Stockholm.	<i>Nils Vide</i> Handlande, Stockholm.	<i>Else Videblom</i> Fröken, Stockholm.
<i>Ernst Wigfors</i> Lektor, Göteborg.	<i>Karl J. Winberg</i> Vaktmästare, Stockholm.	<i>Sven Wisborg</i> Vaktmästare, Stockholm.
<i>Gustav Åberg</i> Målare, Stockholm.		<i>Carl Öberg</i> Vaktmästare, Stockholm.

*

Av den åskådning som genomgår detta dokument framgår — utom åtskilligt annat — att en realdemokratisk författning icke skapas genom att vidga valrätten. Det är alldeles för litet och även det alldeles för

äventyrligt. En dylik omläggning allenast av maktförhållanden kan knappast i det väsentliga förbättra mänskligheten. En verklig folkstyrelse kan svårligen komma till stånd med goda resultat, förrän medborgarna tillika tillåtas bliva upplysta och i stånd att behärska sig själva. I en särskild framställning vid denna riksdag har undertecknad för ändamålet betonat nödvändigheten av en fullständig omläggning av vårt undervisningsväsende (motion nr 119). Den tunna valrätten måste likaledes vidgas, så att även ett omedelbart deltagande i de grundläggande sakfrågorna med insikt och under självansvar möjliggöres. Detta åter utesluter sådan vägledning, som består oss under det nuvarande partisystemet, vilket måste ruinera våra framtidsutsikter. En framställning i sådant syfte väcktes 1917 hos riksdagen (se motionen i andra kammaren nr 289 och särskilt motiven sid. 28—33 och 78) och utmynnade uti ett genom särskild motion (nr 290) framfört yrkande.

På grund av vad sålunda anförts hemställes:

att riksdagen, i samband med behandlingen av den väntade regeringspropositionen i författningsfrågan, måtte besluta att hos Kungl. Maj:t begära förslag till sådant tillägg till grundlagarne:

att folkstyrelsen kommer att omfatta icke blott valrätt utan även omedelbar beslutanderätt i viktiga frågor;

att denna beslutanderätt vid sidan av riksdagens befogenheter kommer att omfatta icke blott folkomröstning på initiativ av regering eller riksdag (»referendum») utan även omedelbart initiativ från medborgarnes sida (»initiativ»)

samt att före dylik beslutanderätts utövning objektiv kunskap i det ämne, varöver skall beslutas, i möjligaste mån meddelas de röstande.

Stockholm den 20 febr. 1919.

Carl Lindhagen.